

ARAŞTIRMA MAKALESİ

ULUSAL HEPATİT B AŞILAMASININ 15.YILINDA SAĞLIK ÇALIŞANLARININ HEPATİT B VİRÜSÜ İLE KARŞILAŞMA VE AŞILANMA DURUMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

HEALTH CARE WORKERS OF ENCOUNTER WITH THE HEPATITIS B VIRUS AND IMMUNIZATION STATUS ASSESSMENT IN THE 15. NATIONAL HEPATITIS B VACCINATION YEAR

Şebnem Çalık¹, Ebru Turan Dik¹, Betül Ersöz¹, Neslihan Genç², Emine Kocabaşoğlu³, Alpay Arı¹, Selma Tosun¹

¹İzmir Bozyaka Eğitim ve Araştırma Hastanesi Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji Kliniği, İZMİR

²İzmir Bozyaka Eğitim ve Araştırma Hastanesi, enfeksiyon kontrol hemşiresi

³İzmir Bozyaka Eğitim ve Araştırma Hastanesi, süpervisor hemşire

ÖZET

Bu çalışmada sağlık çalışanlarının HBV ile karşılaşma ve hepatit B aşısı yaptırma durumlarının araştırılması amaçlanmıştır. Bir eğitim ve araştırma hastanesinde görev yapan kişilerin %45.2'sinin hepatit B için tetkik ve/veya aşı yaptırmış oldukları belirlenmiştir. Aşı yapılmış kişiler arasında yeterli antiHBs düzeyi saptanma oranı %68.9'dur. Ulusal HBV aşılamaının 15. yılında halen sağlık çalışanları arasında HBV için tetkik ve/veya aşı yaptırmamış kişilerin bulunması nedeniyle sağlık çalışanları için eğitimler güncellenerek tekrarlanmalıdır.

Anahtar kelimeler: Sağlık çalışanları, hepatit B, tetkik, aşılanma

*Bu çalışma, İzmir Bozyaka Eğitim ve Araştırma Hastanesi Erişkin Aşı Polikliniği ve Erişkin Aşı Derneği'nin ortaklaşa çalışması olarak gerçekleştirilmiştir. Bu yazı 5. Aşı Sempozyumunda poster bildiri olarak sunulmuştur.

Yazışma Adresi:

Şebnem Çalık
İzmir Bozyaka EAH
Tel:02322505050

ABSTRACT

In this study, investigation of vaccination for HBV and encounter with hepatitis B status of health care workers were aimed. It is determined 45.2% of people who work in a educational and research hospital were tested for hepatitis B and / or vaccinated. Enough antiHBs level rate was 68.9% in the vaccinated people. It is thought that training for health care persons must be updated and repeated because presence of people who could not be tested or vaccinated for HBV in the 15. national hepatitis B vaccination year.

Keywords: Health care workers, hepatitis B, test, vaccination

GİRİŞ

Sağlık sektörü çalışanları, hastalardan ve buldukları fiziki çevreden (laboratuvar, ameliyathane, poliklinikler vb.) bulaşa bilecek pek çok enfeksiyöz etkenler karşısında yüksek risk altındadır. Sağlık çalışanlarının hastalarla; muayene, küçük cerrahi müdahaleler, büyük cerrahi operasyonlar, enjeksiyon, serum takma, pansuman-yara bakımı yapma gibi işlemler nedeniyle doğrudan; enfekte alanlar/ yüzeyler, enfekte atıklar, kirli çamaşırlar, aynı ortamda aynı havayı soluma gibi nedenlerle de dolaylı olarak sürekli temas halinde olmaları bu yüksek riskin en önemli nedenleridir. Hastanelerin, çalışan personel için barındırdığı riskler arasında hepatit B virüsünün (HBV), neden olduğu enfeksiyon ilk sıralarda yer almaktadır (1-4).

Akut viral hepatitte fulminan seyrin neden olduğu kayıpların yanı sıra kronik karaciğer hastalığı, siroz, primer hepatosellüler karsinoma (HCC) gibi tablolar insan hayatını etkileyen önemli komplikasyonlardır. Bu komplikasyonların yanısıra kronik hepatitli olguların izlem ve gerektiğinde tedavi maliyetlerinin yüksek olması da HBV enfeksiyonundan korunmayı ön plana çıkarmaktadır. HBV enfeksiyonlarından korunmada bugün için en etkili yöntem aşılama (1-5). Ülkemizde ulusal HBV aşılmasına 1998 yılında başlanmış olup tüm sağlık çalışanlarının tetkik edilmesi ve aşılması önerilmektedir. Ancak aşılamanın başlatılmasından bu yana 15 yıl geçmiş olduğu halde sağlık çalışanlarının HBV açısından tetkik ve aşılama konusunda henüz istenilen düzeye ulaşamamıştır (5). Bu çalışmada sağlık çalışanlarının HBV ile karşılaşma ve hepatit B aşısı yaptıрма durumlarının araştırılması ve HBsAg (-)/anti-HBs (-) bulunan

çalışanların aşılama programına alınması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

İzmir Bozyaka Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde görev yapmakta olan tüm sağlık çalışanlarının HBV açısından yapılan tetkikleri ile aşı kayıtları Enfeksiyon Kontrol Komitesi kayıtlarından ve hastane otomasyon sisteminden çıkartılmıştır. Elde edilen veriler SPSS 15 programına kaydedilmiş, sayı ve yüzdelik hesaplama kullanılarak değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Hastanemizde çalışan personel sayısı toplam 1399 olup EKK kayıtlarındaki taramalar ve otomasyon sistemindeki verilerin değerlendirmesi sonucu bu sağlık çalışanlarının 633'ünün (%45.2) hepatit B açısından tetkik ve/veya aşı yaptırmış oldukları belirlenmiştir. Tetkik sonuçları incelendiğinde 11 kişide (%1.7) HBsAg pozitifliği saptanmış olup 23 kişinin de (%3.6) hepatit b enfeksiyonunu geçirmiş olduğu belirlenmiştir. Tetkik yapılanlar arasında yeterli antiHBs düzeyi saptanma oranı %68.9 (436/633) olarak saptanmış; 163 kişinin (%25.7) ise tüm HBV göstergeleri negatif olduğu halde aşılama olmamış oldukları ve/veya antiHBs titrelerinin koruyucu düzeyin altında olduğu belirlenmiştir. AntiHBs titreleri koruyucu düzeyde olan (>10 IU/mL) sağlık çalışanı sayısı 436 olup %82.8'inin (361/436) antiHBs titrelerinin 50 IU/mL'nin üzerinde olduğu belirlenmiştir.

HBsAg pozitifliği saptanan 11 sağlık çalışanının dördü doktor, dördü hemşire, ikisi temizlik şirketi çalışanı, biri de büro çalışanıdır. HBV açısından tetkik ve/veya

aşılardan eksik olan sağlık çalışanlarının büyük çoğunluğunun meslek grubu olarak doktor, hemşire ve teknisyen grubundan oldukları belirlenmiştir.

TARTIŞMA

Dünyada yaklaşık iki milyar kişinin hepatit b virüsü ile karşılaşmış olduğu, yaklaşık 400 milyon kronik hepatit b enfeksiyonu olgusu olduğu ve her yıl yaklaşık 500 bin-700 bin kişinin HBV ile ilişkili hastalıklar sonucunda hayatını kaybettiği tahmin edilmektedir (5). Bütün dünyada ve Türkiye’de önemi gittikçe artan HBV enfeksiyonunun hala etkin bir tedavisi yoktur. Bu nedenle HBV enfeksiyonundan korunma ön plana çıkmak tadır. Korunmada da en etkin yol aşılama ile HBV’ye karşı aktif bağışıklık kazanmaktır. Özellikle risk altında bulunan sağlık personelinin aşılama önerilmektedir(1-5).

HBsAg pozitifliği oranının %0.5 olduğu Amerika Birleşik Devletleri (ABD)’nde her yıl görülen 300.000 yeni HBV enfeksiyonunun 12.000 tanesi sağlık personelinde ortaya çıkmaktadır (6). Ülkemizde sağlık çalışanları arasında HBV seroprevalansının araştırılması amacıyla yapılan çalışmalarda; Öksüz ve ark. (7) HBsAg pozitifliğini %1,7, Bölükbaş ve ark. (8) %3, İnci ve ark. (9) %1, Demir ve ark. (10) %3 olarak bulmuşlardır. Koruk ve ark. (11) yaptıkları çalışmada Şanlıurfa ili ağız diş sağlığı merkezi çalışanlarında HBsAg pozitifliğini %3,6, Güzelant ve ark. (12) ise yine ağız diş sağlığı merkezi çalışanlarında bu oranı %2,5 olarak bildirmişlerdir. Bizim çalışmamızda da sağlık personelinin %1.7’sinde HBsAg pozitifliği saptanmıştır. Toplumda son yıllarda saptanan düşüşe benzer şekilde sağlık çalışanları arasında da HBsAg pozitifliği düşük bulunmuştur.

Yine sağlık personelinde yapılan çalışmalarda anti-HBs pozitifliğini Demir ve ark. (10) %58,2, Şencan ve ark. (13) %28,6, karşılaştırmalı çalışmalarda; Aşkar ve ark. (14) sağlık çalışanlarında %73, kontrol grubunda %22 olarak bildirmişlerdir. Shin ve ark. (15)’nin yapmış oldukları bir çalışmada, sağlık çalışanlarındaki anti-HBs pozitifliğinin %76,9 olduğu bildirilmiştir. Özer ve ark. (16) sağlık çalışanlarında anti-HBs pozitifliğini daha yüksek tespit etmişlerdir. Bizim çalışmamızda ise pozitiflik %68,9 olup diğer çalışmalarda verilen oranlarla uyumludur.

Dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi ülkemizde de tüm sağlık çalışanlarının HBV açısından tetkik edilmesi ve seronegatif olanların Sağlık Bakanlığı tarafından aşılama uygulamasına geçilmiştir. Bununla birlikte HBV aşılardan 1998 yılından beri ücretsiz olarak uygulanmakta olduğu halde aşılamanın 15. yılında sağlık çalışanları arasında HBV açısından tetkik ve/veya aşı yaptırma oranlarının halen yeterli düzeyde olmadığı gözlenmektedir (17). Çalışmamızda da sağlık çalışanlarının HBV açısından tetkik ve/veya aşı yaptırma oranı %45.2 olarak saptanmıştır. Sağlık çalışanlarının %25.7’si HBV için tetkik yaptırıp tüm göstergeleri negatif bulunduğu halde hiç aşı yaptırmadıkları veya eksik/düzensiz aşılandıkları için antiHBs düzeylerinin koruyucu düzeyin altında (negatif) olduğu saptanmıştır. HBV açısından tetkik ve/veya aşılardan eksik olan sağlık çalışanlarının büyük çoğunluğunun meslek grubu olarak doktor, hemşire ve teknisyen grubundan oldukları belirlenmiştir.

Sonuç olarak sağlık çalışanlarının HBV aşılama konusunda tekrar bilgilendirilmesinin ve yapılan eğitimlerin güncellenmesinin yararlı olacağı sonucuna varılmıştır. Aşılama oranı arttıkça personelin HBV enfeksiyonuna yakalanma ve enfeksiyonu diğer bireylere bulaştırma riski azalacaktır.

KAYNAKLAR

- 1) Immunization of adolescents. Recommendations of the Advisory Committee on Immunization Practices, the American Academy of Pediatrics, the American Academy of Family Physicians, and the American Medical Association. MMWR Recomm Rep. 1996; 45(RR-13): 1-16.
- 2) Centers for Disease Control and Prevention (CDC). Update recommendations to prevent hepatitis B virus transmission-United States. MMWR Morb Mortal Wkly Rep. 1999; 48: 33-4.
- 3) Mast EE, Weinbaum CM, Fiore AE, Alter MJ, Bell BP, Finelli L, et al; Advisory Committee on Immunization Practices (ACIP) Centers for Disease Control and Prevention (CDC). A comprehensive immunization strategy to eliminate transmission of hepatitis B virus infection in the United States: recommendations of the Advisory Committee on Immunization Practices (ACIP) Part II: immunization of

adults. MMWR Recomm Rep 2006;55(RR-16):1-33.

4) Advisory Committee on Immunization Practices (ACIP) Recommended Immunization Schedule for Adults Aged 19 Years and Older — United States, 2013 Morbidity and Mortality Weekly Report (MMWR) February 1, 2013 / 62(01);9-19 <http://www.cdc.gov/MMWR/preview/mmwr.html/su6201a3.htm>
<http://www.cdc.gov/vaccines/pubs/http://www.cdc.gov/mmwr/>

5) Tosun S. Hepatit B aşılması ve ülkemizde hepatit aşılama sonuçları. Tabak F, Tosun S (editörler). Viral Hepatit. İstanbul: Medikal Yayıncılık; 2013: p .413-439.

6) Akova M. Sağlık personeline kan yoluyla bulaşan infeksiyon hastalıkları ve korunma için alınacak önlemler. Mehmet Doğanay, Serhat Ünal (editörler). Hastane İnfeksiyonları. Ankara: Güneş Kitabevi; 1993: p. 224-34.

7) Öksüz Ş, Yıldırım M, Özaydın Ç, Şahin İ, Arabacı H, Gemici G. Bir devlet hastanesi çalışanlarında HBV ve HCV seroprevalansının araştırılması. ANKEM Dergisi. 2009; 23: 30-3.

8) Bölükbaş FF, Zeyrek FY, Bölükbaş C, Zeyrek Dost C, Uzunköy A, Tabur S ve ark. Hasta bakımı ve hastane hijyeninden sorumlu sağlık personeline HBV, HCV ve HIV sıklığı. Viral Hepatit Dergisi. 2004; 9: 89-92.

9) İnci M, Aksebzeci A.T, Yağmur G, Kartal B, Emiroğlu M, Erdem Y. Hastane çalışanlarında HBV, HCV ve HIV seropozitifliğinin araştırılması. Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi. 2009; 66: 59-66.

10) Demir I, Kaya S, Demirci M, Cicioğlu Aridoğan B. Isparta ili sağlık personeline hepatit B virus pozitifliğinin araştırılması. İnfeksiyon Dergisi. 2006; 20: 183-7.

11) Koruk TS, Koruk İ, Şahin M, Duygu F. Şanlıurfa'da ağız ve diş sağlığı çalışanlarında HBsAg, Anti-HBs ve Anti-HCV pozitifliği ve risk faktörlerinin değerlendirilmesi. Klimik Dergisi. 2009; 22: 55-61.

12) Güzelant A, Kurtoğlu GM, Kaya M, Keşli R, Baysal B. Kan vericilerinde ve bir ağız-diş sağlığı merkezi çalışanlarında hepatit B, hepatit C ve HIV seroprevalansı ile vericilerde risk faktörlerinin araştırılması. İnfeksiyon Dergisi. 2008 22: 189-195.

13) Şencan İ, Şahin İ, Kaya D, Bahtiyar Z. Yeni kurulan bir tıp fakültesi hastanesinde sağlık çalışanlarının hepatit B ve hepatit C seroprevalansı. Viral Hepatit Dergisi. 2003; 8: 47-50.

14) Aşkar E. Sağlık çalışanlarında hepatit B ve hepatit C seroprevalansı. Şişli Etfal Eğitim ve Araştırma Hastanesi Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji Kliniği, İstanbul: uzmanlık tezi;2006.

15) Shin BM, Yoo HM, Lee AS, Park SK. Seroprevalence of hepatitis B virus among health care workers in Korea. Journal of Korean Medical Science. 2006; 21: 58-62.

16) Özer B, İnci M, Duran N, Sapan E, Alagöz GE, Motor Köksaldı V. Üniversite Hastanesi Sağlık Çalışanlarında HBV,HCV ve HIV Seropozitifliğinin Hastaneye Başvuranlarla Karşılaştırılması. Journal of Experimental and Clinical Medicine. 2010; 27: 46-9.

17) Tosun S. Hepatit B virüs aşılması. Viral Hepatit Dergisi. 2012; 18: 37-46.

Yazının alınma tarihi:11.11.2013

Kabül tarihi:25.11.2013

Online basım:30.11.2013